

ATACURI ASUPRA JURNALIȘTILOR ȘI A ALTOR LUCRĂTORI MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ANUL 2022

1/ PRINCIPALELE REZULTATE

În rezultatul cercetării au fost identificate și analizate **56 de cazuri de atac/amenințare** în adresa profesioniștilor din domeniul mass-media, inclusiv jurnaliști și redacții ale instituțiilor media tradiționale și media online din Republica Moldova. Astfel, numărul total al atacurilor asupra jurnaliștilor s-a micșorat în comparație cu anii 2021 și 2020, când au fost înregistrate câte 68 de atacuri de acest fel.

Datele pentru studiu au fost colectate folosind analiza de conținut din surse deschise în limbile română, rusă și engleză. Lista principalelor surse este prezentată în **Anexa X**.

1. Majoritatea absolută a cazurilor (39) au fost atacuri și amenințări non-fizice și/sau în spațiul cibernetic, inclusiv: intimidarea, presiunea, amenințări cu violență și moarte, atacurile în spațiul cibernetic, discreditarea, răspândirea calomniei și a insultelor împotriva jurnaliștilor etc. **Anexa X**. Din anul 2017, atacurile și amenințări non-fizice și/sau în spațiul cibernetic rămân a fi principala metodă de presiune asupra profesioniștilor media din Moldova.
2. Dacă în anul 2021, principala sursă a atacurilor/amenințărilor non-fizice în adresa lucrătorilor din mass-media au fost oficialii, inclusiv deputați în Parlamentul Republicii Moldova și în Adunarea Populară a UTA Găgauz Yeri și alte persoane care dețin funcții oficiale la nivel central, regional sau local, în 2022 cele mai multe atacuri (34 sau aproape 61% din totalul cazurilor) au venit din partea persoanelor care nu reprezintă guvernarea centrală sau locală. De multe ori, angajații media au fost atacați sau intimidați în timpul protestelor organizate de partidul politic „Șor” (declarat neconstituțional în anul 2023) sau după publicarea materialelor jurnalistice de la aceste proteste. De asemenea, au fost înregistrate mai multe atacuri și amenințări în spațiul virtual în adresa autorilor investigațiilor jurnalistice.
3. Două din cele 7 cazuri înregistrate de atacuri fizice și amenințări la viața, libertatea și sănătatea lucrătorilor media au avut loc în timpul protestelor, din partea protestatarilor. Au mai fost semnalate câte un caz de amenințări fizice în adresa jurnaliștilor în Adunarea Populară a UTA Gagauz Yeri, în sediul unei judecătoriai, în zona de securitate din regiunea transnisteană și la o biserică. Numărul atacurilor fizice asupra jurnaliștilor a rămas la nivelul anului 2021.
4. Numărul cazurilor de atacuri asupra lucrătorilor media și redacțiilor prin folosirea mecanismelor legale și/sau economice a scăzut puțin în comparație cu anul 2021 (de la 13 la 10 incidente de acest fel. Pentru prima dată o instanță judecătorească a dispus ca administratorul unei instituții media (Val Butnaru, Jurnal TV) să fie privat de dreptul de a ocupa funcții de conducere în mass-media pe o perioadă de șase luni într-un caz de pretinsă defăimare.

5. În 2022, jurnaliștii și alți colaboratori ai instituțiilor media din Moldova au continuat să fie atacați, amenințați cu răfuiala fizică și etichetați frecvent pe rețelele sociale în campanii concertate de intimidare și defăimare. În câteva cazuri, redacțiile și jurnaliștii au fost victime ale atacurilor cibernetice, atacurilor DDOS sau a hackerilor.
6. După invazia Federației Ruse în Ucraina, resursele mai multor redacții media din Moldova au fost blocate pe teritoriul Federației Ruse prin decizia „Rospotrebnadzor”.

Trebuie remarcat faptul că unele atacuri și amenințări nu sunt semnalate public și nu sunt reflectate în mass-media, deoarece mulți jurnaliști consideră că atacurile cibernetice și amenințările non-fizice sunt o parte inevitabilă a activității lor profesionale zilnice și, prin urmare, nu le raportează.

2/ SITUAȚIA POLITICĂ ȘI MASS-MEDIA ÎN MOLDOVA

În anul 2022, Republica Moldova [a ocupat](#) locul 40 din 180 de țări ale lumii în ratingul anual al libertății presei, elaborat de organizația internațională „Reporteri fără frontiere”, îmbunătățindu-și semnificativ situația în clasament comparativ cu anul precedent, când era pe locul 89. În 2023, Moldova deja era pe locul 28.

În Moldova își desfășoară activitatea peste 150 de furnizori și distribuitori de servicii media audiovizuale. Conform [datelor](#) Consiliului Audiovizualului - autoritatea națională de reglementare tv și radio, în 2022 în țară erau licențiate 64 canale tv și 60 de posturi de radio. Datele Biroului Național de Statistică arată că în 2022 în Moldova [se editau](#) 96 de ziare/publicații cu un tiraj total anual de circa 12 milioane de exemplare, inclusiv 57 în limba română (tiraj total anual - circa 6 mln exemplare) și [158 de reviste](#) cu tirajul total anual de 1,1 milioane de exemplare, inclusiv 48 în limba română (tirajul total anual - 0,6 mln exemplare).

Potrivit [Barometrului Opiniei Publice din octombrie - noiembrie 2022](#), sondaj realizat de Centrul de Studii Sociale și Marketing „CBS-Research” și Institutul de Politici Publice pe un eșantion de 1132 de persoane din 85 de localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova (cu excepția regiunii transnistrene), eroarea maximă fiind de $\pm 3\%$, 73,8% din cetățenii Moldovei utilizează Internetul în fiecare zi, 63,6% privesc zilnic televizorul, 30,8% ascultă radioul, 11,4% citesc cărți, iar 6,5% din cetățeni citesc zilnic ziare. Pentru 40,6% prima sursă de informare este televizorul, iar pentru 45,27% - Internetul. Peste 51% din respondenți au o oarecare încredere sau foarte multă încredere în mass-media din R. Moldova. Internetul și televiziunea sunt sursele de informare în care cetățenii au cea mai mare încredere - 31,8% și, corespunzător, 24,5%. În comparație cu anii precedenți, se atestă o creștere a ponderii cetățenilor care se informează din Internet (inclusiv site-uri și rețelele sociale) și au încredere în aceste surse și, dimpotrivă, descreșterea numărului de moldoveni care se informează și au încredere în mass-media tradițională (TV, radio, ziare).

Partidul de guvernământ din Republica Moldova - Partidul „Acțiune și solidaritate” promovează reformele și integrarea europeană a țării. În 2022 au fost adoptate mai multe inițiative legislative în domeniul mass-media, inclusiv a fost modificat Codul serviciilor media audiovizuale, fiind introdusă definiția de „dezinformare”, majorate

cotele de produse europene obligatorii pentru furnizorii de servicii media audiovizuale și înăsprite sancțiunile pentru nerespectarea legislației. De asemenea, a fost aprobată o nouă lege a publicității care se bazează pe principiile și bunele practici internaționale în domeniu, inclusiv al concurenței loiale și protecției drepturilor consumatorilor de publicitate; a fost aprobat un nou Cod Electoral care conține prevederi mai clare și mai bune pentru activitatea instituțiilor de presă și a jurnaliștilor în timpul campaniilor electorale, și exclude unele constrângeri nejustificate.

Republica Moldova a condamnat ferm invazia militară a Federației Ruse în Ucraina din februarie 2022, susține Ucraina și a găzduit sute de mii de refugiați. În țară a fost introdusă starea de urgență, iar Comisia pentru Situații Excepționale și Serviciul de Informații și Securitate au luat unele măsuri pentru protejarea spațiului informațional al Moldovei de influențe propagandistice maligne. Astfel, au fost blocate mai multe site-uri care promovau războiul și ura și au justificat acțiunile militare ale Rusiei în Ucraina, iar în decembrie 2022 Comisia pentru Situații Excepționale a suspendat pe perioada stării de urgență licențele de emisie a șase posturi de televiziune din R. Moldova, unele cu acționariat rusesc, iar altele deținute de grupuri de interese care urmăresc destabilizarea situației din țară și utilizează posturile tv ca sursă de propagandă, dezinformare și manipulare a opiniei publice.

Afilieră politică a unor instituții media și utilizarea acestora de către unele partide politice și de persoane din grupări criminale interesate să deturneze cursul de modernizare și integrare europeană a Moldovei rămâne a fi principalul impediment în calea dezvoltării pieței mass-media pe principii democratice. Modificările legislative și acțiunile ferme ale Consiliului Audiovizualului au condus la scăderea influenței trusturilor mediatică controlate politic, însă proprietarii acestora încearcă să se regrupeze pentru a-și recuceri pozițiile pe piață. Influența mediatică rusească în general s-a diminuat întrucâtva în ultimul an, dar încă se resimte, în special în autonomia găgăuză de la sudul Moldovei.

3/ ANALIZA GENERALĂ A ATACURILOR

În anul 2022 au fost semnalate 56 de atacuri asupra colaboratorilor mass-media, cu 12 mai puține față de anii 2021 și 2020, când au fost raportate 68 de incidente. 39 de cazuri sau 69,6% din total, au fost atacuri și amenințări non-fizice și/sau în spațiul cibernetic; în 10 cazuri (17,9% din total) mass-media și instituțiile mediatică au fost atacate prin folosirea mecanismelor legale și/sau economice; au fost semnalate și 7 cazuri (12,5% din total) de atacuri fizice și amenințări la adresa vieții, libertății și sănătății lucrătorilor media.

Principalele surse ale atacurilor asupra colaboratorilor media în anul 2022 au fost: persoane fizice și reprezentanți/simpatizanți ai unor structuri și grupuri politice de opoziție (34 din 56 cazuri sau peste 60% din total), iar în 13 cazuri (23%) a fost vorba de reprezentanți ai puterii la nivel regional și încercări de intimidare ale unor reprezentanți ai organelor de drept după publicarea investigațiilor jurnalistice care îi vizează. De asemenea, au fost semnalate 8 atacuri verbale (14%) preponderent pe rețelele sociale din partea unor persoane necunoscute cu identități false care au etichetat, intimidat și amenințat jurnaliștii cu moartea și agresarea fizică. Un incident a fost cauzat de militarii reprezentanți ai forțelor pacifitoare în regiunea transnistreană.

Pentru comparație: în anul 2021, sursa majorității atacurilor asupra colaboratorilor media (35 din 68) au fost reprezentanții puterii la nivel național (în special până la alegerile parlamentare anticipate din iulie 2021) și regional (deputați în Adunarea Populară a Găgăuziei, unii conducători ai raioanelor și primăriilor). În anul 2020, colaboratorii mass-media din Moldova au fost atacați de reprezentanții puterii centrale și locale/regionale de 56 de ori. Astfel, în comparație cu anii precedenți, numărul atacurilor din partea reprezentanților puterii este în descreștere, în schimb în 2022 a crescut puțin (în 2021 - 31 cazuri, în 2022 - 34) numărul incidentelor și a cazurilor de agresare a colaboratorilor media din partea persoanelor fizice, în special a participanților la diferite proteste, organizate de fostul partid politic „Șor” (declarat neconstituțional în anul 2023).

În anul 2022, au fost atacați sau amenințați colaboratori ai 18 instituții și organizații media din Moldova. De cele mai multe ori, ținta atacurilor au fost colaboratori ai Centrului de investigații jurnalistice și ai portalul Anticoruptie.md administrat de această organizație (14 cazuri semnalate), ai postului de televiziune TV8 (9 cazuri), portalului Nokta.md din Comrat (8 cazuri) și ai publicației de investigații Ziarul de Gardă (6 cazuri). Au mai semnalat acaturi: posturile de televiziune Jurnal TV, PRO TV Chișinău, BASTV (Basarabeasca), Publika TV, TVNord (Bălți), RISE Moldova, portalurile Newmaker.md, Nordnews.md (Bălți), Tuk.md (Taraclia), Stopfals.md, postul de radio Europa Liberă, Asociația Presei Independente.

4/ ATACURI FIZICE ȘI AMENINȚĂRI LA VIAȚĂ, LIBERTATE ȘI SĂNĂTATE

În 2022 au fost semnalate 7 cazuri de atacuri fizice și amenințări la viața, libertatea și sănătatea colaboratorilor mass-media din Moldova (12,5% din total), numărul acestui tip de atacuri fiind același ca și în anul 2021.

- Pe 16 februarie 2022 activistul Anatol Mătășaru, colaborator al portalului Anticoruptie.md, a fost atacat fizic pe stradă, în timp ce filma, de proprietarul unei case care a aparținut anterior fostului director al Serviciului de Informații și Securitate. Mătășaru a fost amenințat cu violența fizică, agresorul a încercat să-i ia telefonul și l-a deteriorat.
- Pe 5 iulie, jurnalistul Slava Radulov de la portalul Nokta.md (Comrat) a fost evacuat forțat de la ședința publică a Adunării Populare a Găgăuziei la indicația președintelui Adunării. Jurnalistul a fost luat de braț și împins afară din sala de ședințe.
- Pe 1 august, activistul Anatol Mătășaru, colaborator al portalului Anticoruptie.md, a fost atacat în holul judecătoriei de cumnatul fostului președinte Igor Dodon, care este arestat sub acuzația de complicitate la un dosar de îmbogățire ilegală. Acesta a lovit telefonul pe care Mătășaru filma în instanță.
- La 14 august, în timpul transmisiunii în direct a unui protest antiguvernamental în orașul Vulcănești din autonomia găgăuză, corespondentul portalului Nokta.md Zahar Pavlioglo a fost atacat de doi dintre protestatari. Jurnalistul a fost insultat, iar un protestatari l-a tras de păr.
- Pe 13 noiembrie, în timp ce mediatiza protestele organizate de fostul partid politic „Șor” (declarat neconstituțional în 2023), unii protestatari au încercat să-l lovească pe jurnalistul Andrei Captarenco de la postul de televiziune TV8, atunci când acesta le-a pus întrebări.

5/ ATACURI ȘI AMENINȚĂRI NON-FIZICE ȘI/SAU ÎN SPAȚIUL CIBERNETIC

Atacurile și amenințările non-fizice și/sau în spațiul cibernetic rămân a fi cea mai frecventă formă de presiune asupra colaboratorilor mass-media în Moldova, iar ponderea acestora în numărul total al atacurilor crește. Astfel, în 2022 au fost semnalate 39 de atacuri și amenințări nefizice, ceea ce reprezintă 69,6% din totalul atacurilor (în anul 2021, ponderea atacurilor cu caracter nefizic a constituit 60% din totalul de 68 de incidente semnalate).

Principala metodă de presiune non-fizică sunt intimidările, amenințările cu violența și chiar cu moartea, inclusiv în spațiul cibernetic (21 de incidente raportate). Numărul acestor cazuri a crescut semnificativ față de anul precedent, când au fost semnalate 12 atacuri de acest fel. De asemenea, se pune presiune pe jurnaliști prin discreditare, răspândirea calomniei și a insultelor (8 cazuri în 2022, în descreștere față de 2021/21 de cazuri de acest fel). Iată câteva exemple:

- Pe 12 ianuarie, pe pagina sa de Facebook, fostul politician și om de afaceri Cristian Rizea, condamnat în România pentru corupție și care se ascundea în Moldova, a insultat-o pe jurnalista Cornelia Cozonac, numindu-o „parașută” (o insultă folosită în limba română pentru a descrie prostituatele), iar Centrul de investigație pe care C. Cozonac îl conduce este un „centru pentru jurnaliști criminali”.
- Pe 15 ianuarie, o persoană necunoscută a scris un comentariu pe rețelele de socializare la materialul jurnalistei Eugenia Crețu (Radio Europa Liberă) despre câinii fără stăpân, în care își exprima speranța ca într-o zi în parc jurnalista va fi violată.
- Pe 15 martie fostul prim-ministru Ion Chicu a atacat-o pe pagina sa de Facebook pe jurnalista Lorena Bogza și posturile de televiziune Jurnal TV și PRO TV Chișinău, pe care le-a numit „zonițele mediatic”, „extremiști”, „bordel mediatic”.
- Pe 3 mai jurnalistei Nicoleta Pînzaru de la portalul Nordnews.md i s-a blocat accesul la Judecătoria Rîșcani, unde a vrut să meargă pentru a obține un comentariu în legătură cu protestele din fața judecătoriei.
- Pe 22 mai, Anatoli Kobolsky, specialist la primăria Comrat, l-a amenințat cu violență fizică pe jurnalistul portalului Nokta.md Mihail Sirkeli.
- Pe 24 mai, în timpul unui protest organizat de Partidul Socialiștilor în fața Parlamentului, jurnalistele TV8 Liubov Plămădeală și Natalia Ghețu au fost atacate verbal de protestatari.
- Pe 19 iunie participanții la un protest religios împotriva comunității LGBT i-au atacat pe jurnaliștii portalului de știri Newsmaker.md din Moldova și ai postului de televiziune Romania TV din România. Protestatarii erau nemulțumiți de felul în care arătau jurnaliștii, i-au insultat și au încercat să folosească forța fizică, au împiedicat-o pe jurnalista Olga Gnatkova să-și desfășoare activitatea, blocându-i calea și strigând blesteme.
- Pe 26 iulie Judecătoria sectorului Buiucani a municipiului Chișinău l-a găsit vinovat de calomnie pe administratorul postului Jurnal TV, Val Butnaru și a decis să aplice o amendă cu privarea de dreptul de a ocupa funcții de conducere în mass-media pe o perioadă de șase luni.
- Pe 18 septembrie, în timpul protestelor organizate de fostul partid politic „Șor” (declarat neconstituțional în 2023) jurnalista Viorica Tătaru (TV8) a fost insultată și amenințată cu răfuiala fizică.

- În aceeași zi, protestatarii au insultat-o pe jurnalista Irina Soltan (portalul Agora.md) și au amenințat-o și că-i vor sparge telefonul cu care filma protestul.
- Pe 30 septembrie, după publicarea unei anchete jurnalistice despre protestatari plătiți de partidul politic „Șor” (declarat neconstituțional în 2023), pe internet au fost publicate numerele de telefon ale jurnaliștilor Ziarului de Gardă care au lucrat la anchetă, iar oameni agresivi au publicat mesaje calomnioase și care îndemneau la ură și violență. În aceeași zi, în comentariile de pe canalul de YouTube al publicației a fost postat un mesaj cu amenințare cu moartea: „O să-ți taie cineva capul, eu răspund pentru aceste cuvinte... Îți vom tăia capul din gât.”
- Pe 27 octombrie, jurnalista Viorica Tătaru (TV8), care a reflectat protestele organizate de fostul partid politic „Șor” (declarat neconstituțional în 2023), a primit amenințarea pe rețelele de socializare că ar putea primi „un glonț în cap” din cauza întrebărilor ei.
- Pe 27 octombrie, jurnaliștii de la publicația de investigație Ziarul de Gardă au fost amenințați pe rețelele de socializare că „cineva le va tăia capul”.
- Pe 17 noiembrie, jurnalistei Viorica Tătaru (TV8), care a reflectat protestele organizate de fostul partid politic „Șor” (declarat neconstituțional în 2023), i-a fost trimis pe rețelele de socializare un mesaj cu amenințarea că îi vor fi „tăiate mâinile”.
- Pe 23 noiembrie, după ce a publicat o postare pe Facebook despre bombardarea Ucrainei în ziua în care Parlamentul European a recunoscut Rusia drept stat sponsor al terorismului, un activist pro-rus l-a amenințat pe jurnalistul Mikhail Sirkeli (Nokta.md) că i-ar putea cădea în cap o cărămidă „în mod accidental”.
- Au fost semnalate mai multe cazuri de atacuri cibernetice și DDOS asupra resurselor web, de blocare nejustificată și încercări de piratare a paginilor personale ale jurnaliștilor de investigație pe rețelele Instagram și Facebook.

6/ ATACURI PRIN UTILIZAREA MECANISMELOR LEGALE ȘI/SAU ECONOMICE

În anul 2022 au fost semnalate 10 cazuri de atacuri asupra mass-media prin utilizarea unor mecanisme legale și/sau economice, ceea ce reprezintă 17,9% din totalul atacurilor. În comparație cu anul precedent, numărul atacurilor de acest fel a scăzut de două ori.

Au semnalat atacuri cu utilizarea mecanismelor legale și/sau economice portalul Anticorupție.md al Centrului de Investigații Jurnalistice, postul de televiziune Jurnal TV, publicația de investigații Ziarul de Gardă. Este vorba, în principal, de intentarea unor cauze civile pentru pretinsa defăimare, transmiterea unor declarații prelabile către redacții, dar și urmărirea penală/administrativă pentru pretinsă defăimare.

- Ianuarie 2022: După publicarea unei investigații jurnalistice, redacția săptămânalului Ziarul de Gardă a primit două declarații prelabile de la antreprenorul Alexei Ghiba și compania „Cashback Pro” SRL (care nu este menționată în articol), în care se cere dezmințirea informațiilor, prezentarea scuzelor publice și achitarea unor despăgubiri pentru prejudiciul moral în sumă de 100 de mii de lei (circa 5 mii de euro).
- Ianuarie 2022: În baza unei plângeri depuse la poliție de un fost polițist, despre care postul de televiziune Jurnal TV a publicat o anchetă jurnalistică,

Inspectoratul de Poliție al sectorului Buiucani din Chișinău a deschis un dosar administrativ pentru calomnie și a recomandat instanței de judecată să-l lipsească pe directorul Jurnal TV Val Butnaru de dreptul de a desfășura activități pe o perioadă de un an. Notă: pe 26 iulie Judecătoria l-a amendat pe Val Butnaru și l-a privat de dreptul de a ocupa funcții de conducere în mass-media pe o perioadă de șase luni.

- Ianuarie 2022: Judecătoria Chișinău a anulat decizia de refuz a pornirii unui dosar penal, emisă anterior de Procuratura municipiului Chișinău împotriva jurnaliștilor de la Centrul de Investigații Jurnalistice după publicarea unui material despre divorțul fictiv și proprietățile nedeclarate ale procurorului Igor Popa. La modul practic, asta înseamnă că împotriva jurnaliștilor pot fi aduse acuzații penale.
- Mai 2022: Lilian Racoviță, protagonistul unei anchete jurnalistice publicate de Centrul de Investigații Jurnalistice pe portalul Anticorupție.md, a depus o plângere la poliție și în instanța de judecată împotriva autoarei investigației jurnalista Julieta Savițchi, acuzându-o că a răspândit calomnii. Jurnalista a fost citată la poliție pentru explicații, iar Judecătoria Chișinău a pornit un dosar civil pe baza plângerii lui Racoviță.
- Mai 2022: Inspectoratul de Poliție al sectorului Buiucani din mun. Chișinău a demarat o anchetă preliminară în baza unei plângeri împotriva Julietei Savițchi (Anticorupție.md) după publicarea unei anchete jurnalistice, în care ea este acuzată de spargerea ilegală a poștei electronice. Poliția i-a cerut jurnalistei să dezvăluie sursele de informare.
- După începutul războiului Rusiei împotriva Ucrainei, Procuratura Federației Ruse și Roskomnadzor au amenințat sau au cerut operatorilor de internet din Rusia să blocheze accesul la mai multe resurse moldovenești pentru publicarea unor materiale care „defăimează” armata rusă. Este vorba de publicația Ziarul de Gardă, portalurile Newsmaker.md, Tuk.md (Taraclia), Mold-street.com, Esp.md (Bălți).